

Handlingsplan mot alkohol, narkotika,
dopningsmedel, tobak samt spel om
pengar
(ANDTS)
för Trosa kommun
2022-2025

Antagen av: Kommunfullmäktige 2022-10-12 § 63, KS 2022/112
Dokumentkategori: Styrdokument
Dokumenttyp: Handlingsplan

Innehållsförteckning

Inledning	2
Mål 1. Tillgång till alkohol, narkotika, dopningsmedel, tobaks- och nikotinprodukter samt skadeverkningar av spel ska minska	3
Nuvarande arbete	3
Mål 2. Barn och unga ska skyddas mot skadliga effekter orsakade av alkohol, narkotika, dopningsmedel, tobaks- och nikotinprodukter samt skadeverkningar av spel	5
Nuvarande arbete	5
Mål 3. Antalet barn och unga som börjar använda alkohol, narkotika, dopningsmedel, tobaks- och nikotinprodukter eller debuterar tidigt med alkohol och spel om pengar ska minska	6
Nuvarande arbete	6
Mål 4. Antalet personer som utvecklar skadligt bruk eller beroende av alkohol, narkotika, dopningsmedel, tobaks- och nikotinprodukter samt spel om pengar ska minska	7
Nuvarande arbete	8
Mål 5. Personer med skadligt bruk eller beroende ska utifrån sina förutsättningar och behov ha tillgång till vård och stöd av god kvalitet	9
Nuvarande arbete	9
Mål 6. Antalet personer som skadas eller dör på grund av sitt eget eller andras bruk av alkohol, narkotika, dopningsmedel, tobaks- och nikotinprodukter samt spel om pengar ska minska	10
Nuvarande arbete	10

Inledning

Planen utgår från den av riksdagen beslutade strategin för alkohol-, narkotika-, dopnings- och tobakspolitiken samt spel om pengar (ANDTS) 2022-2025. Syftet med strategin är att ange mål och inriktning för hur insatser inom ANDTS-området ska genomföras, samordnas och följas upp under tidsperioden. Den svenska ANDTS-politiken pekar ut att de mest effektiva åtgärderna för att minska ANDTS-relaterade skadeverkningar är att begränsa tillgång och tillgänglighet.

Kommunens plan mot alkohol, narkotika, dopningsmedel, tobaks/nikotinprodukter samt skadeverkningar av spel (ANDTS) har tagits fram med mål och insatser/utvecklingsområden för Trosa kommun.

Det är angeläget att Trosa kommun prioriterar ANDTS-arbetet ur ett hälsofrämjande, förebyggande, brottsbekämpande, behandlande och rehabiliterande perspektiv.

Fokus ligger främst på insatser för att begränsa och försvåra tillgängligheten av alkohol, narkotika, dopningsmedel, tobak/nikotinprodukter och spel om pengar men även attityd- och kunskapshöjande insatser är angeläget. Inriktningen är också att kommunen ska erbjuda lättillgängligt stöd för personer med missbruk/beroende och stöd till deras anhöriga.

Humanistiska nämnden genom socialkontoret ansvarar för uppföljning av handlingsplanen samt att åtgärder genomförs för att uppnå målen.

Handlingsplanens övergripande mål

Trosa kommun ska verka för ett samhälle fritt från narkotika och dopning, minska medicinska och sociala skador orsakade av alkohol, narkotika, doping och ett minskat tobaksbruk och bruk av nikotinprodukter samt minska skadeverkningarna av spel om pengar.

Handlingsplanens sex mål

Handlingsplanens mål utgår från de tre preventionsnivåerna universell, selektiv och indikativ prevention. Inom ramen för universell prevention finns insatser som bör erbjudas till alla medborgare, insatser som inte tar hänsyn till skillnader mellan hög- och lågriskgrupper och som kommer alla till nytta. Här ingår mål ett och två. Selektiv prevention är riktade insatser som erbjuds till barn, unga och vuxna eller familjer som är särskilt utsatta för en eller flera riskfaktorer eller har begynnande problem. Här ingår mål tre. Indikativ prevention är riktade insatser till individer eller grupper där problem har observerats. Här ingår mål fyra, fem och sex.

1. Tillgång till alkohol, narkotika, dopningsmedel, tobaks/nikotinprodukter

- samt skadeverkningar av spel ska minska.
2. Barn och unga ska skyddas mot skadliga effekter orsakade av alkohol, narkotika, dopningsmedel, tobaks- och nikotinprodukter samt spel om pengar.
 3. Antalet barn och unga som börjar använda alkohol, narkotika, dopningsmedel, tobaks- och nikotinprodukter eller debuterar tidigt med alkohol och spel om pengar ska minska.
 4. Antalet personer som utvecklar skadligt bruk eller beroende av alkohol, narkotika, dopningsmedel, tobaks- och nikotinprodukter samt spel om pengar ska minska.
 5. Personer med skadligt bruk eller beroende ska utifrån sina förutsättningar och behov ha tillgång till vård och stöd av god kvalitet.
 6. Antalet personer som skadas eller dör på grund av sitt eget eller andras bruk av alkohol, narkotika, dopningsmedel, tobaks- och nikotinprodukter samt spel om pengar ska minska.

Mål 1. Tillgång till alkohol, narkotika, dopningsmedel, tobaks- och nikotinprodukter samt skadeverkningar av spel ska minska

Genom att begränsa tillgängligheten på alkohol, narkotika, dopningsmedel och tobak/nikotinprodukter kan vi minska skadeverkningar och problem relaterat till dessa preparat.

För alkohol och tobak handlar åtgärderna om att upprätthålla åldersgränser, begränsa antalet försäljningsställen, kontrollera illegal införsel, langning och hembränning. När det handlar om illegala substanser som narkotika och dopningsmedel är polisens och tullens insatser för att motverka införsel och illegal handel centrala. När det gäller spel så handlar det om att på olika sätt motverka ett problematiskt spelande.

Nuvarande arbete

Kommunens arbete med tillsyn, kontrollköp, ansvarsfull alkoholserving och samverkansgrupper ligger under miljönämnden.

Tillsyn

- Kommunen genomför tillsynsbesök på alla restauranger och krogar med serveringstillstånd, försäljningsställen för tobak/nikotinprodukter samt folköl. Kommunen tillsynar rökfria miljöer, då främst skolgårdar och förskolegårdar.
- Kommunen genomför kontrollköp av tobak/nikotinprodukter samt folköl efter överenskommelse med ANDT ansvarig.

- Kommunen erbjuder utbildningen ansvarsfull alkoholservering.
- Kommunen anordnar krögarmöten och företagsfrukostar.

Samverkan

- Kommunen samarbetar med Länsstyrelsen Södermanland och övriga kommuner i länet för utveckling av tillsyn. Kommunen tillhör tillsammans med Gnesta, Nyköping och Oxelösund i en initieringsgrupp bestående av representanter från polismyndigheten, skatteverket, länsstyrelsen och alkoholhandläggare i länet. Gruppen planerar varje år gemensamma tillsynsomgångar då samtliga kommuner i länet genomför tillsynsbesök med ett gemensamt tema.
- Kommunen har en samverkansöverenskommelse med polismyndigheten i syfte att förbättra både ANDTS-arbetet och det brottsförebyggande arbetet.
- Kommunen använder SSPF-modellen (skola, socialtjänst, polis och fritid) som är en samverkansmodell för att bland annat förebygga och arbeta aktivt på en generell nivå mot alkohol, narkotika, doping, tobak/nikotinprodukter och spel om pengar hos ungdomar i kommunen.

Insatser och åtgärder

- Samverkan med ansvariga för tillsyn och andra insatser för arbetet mot alkohol och tobak under miljönämnden.
- Tillsammans med polisen arbeta med EST (effektiv samordning för trygghet) för att få en bättre lägesbild och tillämpa lämpliga åtgärder och insatser.
- Stödet ska förstärkas på de skolor och fritidsgårdar som har behov av insatser utifrån resultaten i undersökningen Liv och Hälsa ung. En analysgrupp arbetar med resultaten i undersökningen genom analys och eventuella förslag på åtgärder.
- För problematiskt spel om pengar finns stöd och hjälp att få inom ramen för Socialkontorets verksamheter. Extra fokus ska ligga på stöd till barn och unga vars föräldrar/vårdnadshavare har ett problematiskt spelande.

Mål 2. Barn och unga ska skyddas mot skadliga effekter orsakade av alkohol, narkotika, dopningsmedel, tobaks- och nikotinprodukter samt skadeverkningar av spel

Insatser för att skydda barn och unga mot skadliga effekter och skadeverkningar är grunden för det hälsofrämjande och förebyggande ANDTS-arbetet.

Att klara av skolan med godkända betyg är den enskilt viktigaste faktorn för ett barns framtida hälsa. Skolan spelar en viktig roll för elevers hälsa och de faktorer som påverkar skolresultatet. Barn och unga behöver goda vuxna förebilder som förmedlar attityder och värderingar som bidrar till att senarelägga alkohol- och tobaksdebuten. Att motverka langning till ungdomar är en viktig åtgärd i det arbetet. Det är dessutom viktigt att insatserna riktar sig till såväl föräldrar som äldre syskon och vänner. Föräldrars inställning har stor betydelse för om barnet väljer att dricka alkohol eller inte. Användning av alkohol och tobak kan vara inkörsporten till bruk av andra droger. Cannabis är den narkotika som idag missbrukas mest bland unga personer, dock förekommer även andra centralstimulerande droger.

Nuvarande arbete

Kommunens arbete med tillsyn, ANDT-förebyggande arbete på skolor samt policy och handlingsplaner ligger under miljönämnden, kultur- och fritidsnämnden samt humanistiska nämnden som är uppdelat på skolkontoret och socialkontoret.

Tillsyn, handlingsplan och policy

- Kommunen utför tillsyn av rökfria miljöer på skolgårdar.
- Elevhälsan på Trosa kommuns skolor arbetar mot ANDTS genom hälsosamtal med alla elever i årskurs 8.
- En handlingsplan med rutiner och riktlinjer för det förebyggande och aktiva arbetet mot ANDTS för Trosa kommuns skolor ska arbetas fram. Där ingår information om ANDTS, hur personal kan arbeta med ANDTS i undervisning samt åtgärder vid misstanke om användning av ANDT-preparat.
- Trosa kommuns fritidsgårdsverksamhet har en policy med riktlinjer mot alkohol, narkotika och tobak/nikotinprodukter där rutiner för åtgärder vid misstanke om användning av ANDT-preparat finns.

Samverkan

- Socialtjänst och skola samt polis och fritidsgård erbjuder föräldracafé minst två gånger per termin i syfte att sprida uppdaterad information och kunskap och skapa dialog om ANDTS till föräldrar och andra vuxna.

Insatser och åtgärder

- Socialtjänsten, tillsammans med skola, fritidsgård och polis, ska utveckla föräldracafé utifrån de behov som finns i kommunen i det förebyggande arbetet mot ANDTS.
- Samverka kring insatser för tobaksfri skoltid och rökfria skolgårdar.
- Socialtjänsten ska utveckla arbetet mot langning av alkohol och tobak till minderåriga genom länsgemensamma insatser inom ANDT på alla preventionsnivåer.
- Information och utbildning om ANDT med extra fokus på det cannabisförebyggande arbetet ska ges till berörd personal på skolor, fritidsgårdsverksamhet samt socialtjänst.
- För problematiskt spel om pengar finns stöd och hjälp att få inom ramen för Socialkontorets verksamheter. Extra fokus ska ligga på stöd till barn och unga vars föräldrar/vårdnadshavare har ett problematiskt spelande.
- Socialkontoret har ett särskilt ansvar tillsammans med polisen att sätta fokus på nya former av ämnen som används bland unga i berusningssyfte som exempelvis lustgas och nya narkotikapreparat.

Mål 3. Antalet barn och unga som börjar använda alkohol, narkotika, dopningsmedel, tobaks- och nikotinprodukter eller debuterar tidigt med alkohol och spel om pengar ska minska

Genom att tidigt upptäcka och ge stöd för att förändra skadliga och riskabla levnadsvanor kan samhället bidra till att förhindra att individer, familjer och andra närstående skadas men också till en mer hållbar samhällsutveckling. Tidig uppmärksamhet kan också utgöra en viktig faktor för att minska skillnader i hälsa. Därför bör insatser inom detta område ha högsta prioritet inom ANDTS-arbetet.

Unga vuxna med missbruk, riskbruk eller beroende ska uppmärksammas och upptäckas och därigenom ges stöd tidigt genom sammanhållet stöd och kvalitativ behandling.

Nuvarande arbete

Samverkan

- Kommunen använder SSPF-modellen (skola, socialtjänst, polis och fritid) som är en samverkansmodell för att bland annat förebygga och arbeta aktivt på alla tre preventionsnivåer.

- Socialtjänsten erbjuder råd- och stödsamtal samt insatser mot ANDTS både för unga samt vuxna som en förebyggande och/eller behandlande insats. Socialtjänsten erbjuder flertalet påverkansprogram mot narkotika och alkohol samt gruppverksamheter och anhörigstöd.
- Socialtjänsten arbetar förebyggande med ANDTS genom riktade insatser av socialarbetare och fältare som erbjuder råd- och stödsamtal då ungdomar eller deras nätverk själva sökt hjälp. Detta sker exempelvis genom kontakter med skola och fritidsgård.
- Socialtjänsten erbjuder stöd och behandling till barn, ungdomar och vuxna. Socialtjänsten samverkar mellan olika enheter (barn och familj samt vuxen) på socialkontoret för att på bästa sätt hjälpa hela familjer där ANDTS-problematik föreligger.
- Socialtjänstens stöd och behandlingsenhet för vuxna erbjuder behandling vid spelmissbruk.

Insatser och åtgärder

- Kommunens fältarbete ska fortsätta utvecklas mot mer riktade insatser för ANDTS genom att samtala om ANDT-preparat med ungdomar som befinner sig i riskzonen. Även spel om pengar ska uppmärksammas inom denna insats.
- Lättillgängligt stöd ska vara prioriterat av socialtjänsten på en förebyggande nivå för alla ungdomar och deras nätverk i kommunen.

Mål 4. Antalet personer som utvecklar skadligt bruk eller beroende av alkohol, narkotika, dopningsmedel, tobaks- och nikotinprodukter samt spel om pengar ska minska

I vårdkedjan behövs såväl preventiva insatser som individuella vård- och behandlingsinsatser. Det bör även finnas en strävan efter en jämlik- och jämställd vård där alla ska ha samma möjligheter och rättigheter att utöva inflytande över verksamheten. Regionen och länets kommuner har gemensamt ansvar för vård och stöd till personer med missbruk och beroende. Ett välfungerande vårdssystem gagnar inte bara den enskilda individen utan även närstående och barn, liksom samhället i stort. En helhetssyn och samordnade insatser är av stor vikt.

Förebyggande arbete och tidiga insatser för att motverka skadligt bruk och beroende av ANDTS ska förstärkas och utvecklas i kommunen. För att det ska lyckas krävs en strategisk samverkan både internt i kommunen och med externa organisationer som exempelvis region och polis.

Nuvarande arbete

Samverkan

I Trosa kommun finns flera samverkansgrupper för att verka för goda förutsättningar för att alla får rätt insats och/eller vård. Några av dessa är: SIP (samordnad individuell plan), VITS (samverkansgrupp för kommun och region), Multiteam (samverkansgrupp för skola/socialtjänst/LSS/BUP), SSPF (samverkan mellan skola, socialtjänst, polis och fritid) för att förebygga och arbeta aktivt på alla tre preventionsnivåer mot bland annat ANDTS hos ungdomar i kommunen) och Tidig Rehabilitering i Samverkan vuxen (TRIS).

En länsövergripande överenskommelse finns mellan Sörmlands kommuner och Region Sörmland för vård och stöd till personer med riskbruk, missbruk och beroende. Syftet med överenskommelsen är att tydliggöra samverkansformer och ansvarsfördelning mellan huvudmännen.

Insatser och åtgärder

- Socialtjänsten ska informera vuxna om det stöd som finns att få inom kommunen samt via självhjälpskanaler rörande ANDTS. Detta genom bland annat föräldracafé som vänder sig till vuxna i kommunen.
- Socialtjänsten ska sprida kunskap till personal och allmänhet om det stöd som finns att få från digitala kanaler som följande: Alkoholhjälpen, Alkohollinjen, Cannabishjälpen, Dopingjouren och Sluta-röka-linjen.
- Socialtjänsten ska utveckla samverkan med regionen för ett bättre och mer effektivt nyttjande av resurser gällande personer med en beroendeproblematik.
- Socialtjänsten ska särskilt synliggöra gruppen flickor och kvinnor med missbruk eller beroende som utsätts för våld.
- Socialtjänsten ska tillsammans med regionen utveckla arbetet med beroendecentrum ung på Nyköpings lasarett.
- Socialtjänsten ska tillsammans regionen utveckla arbete med personer med samsjuklighet mellan beroende, psykisk och somatisk ohälsa.

Mål 5. Personer med skadligt bruk eller beroende ska utifrån sina förutsättningar och behov ha tillgång till vård och stöd av god kvalitet

Personer med skadligt bruk eller beroende ska utifrån sina individuella förutsättningar och behov få tillgång till vård och stöd av god kvalitet. Behandling för skadligt bruk eller beroende bör ges samordnat med behandling för andra psykiatriska tillstånd. Insatser till personer med skadligt bruk eller beroende bör ha ett större fokus på att förstärka och bibehålla hälsa. Brukares, anhörigas och närståendes inflytande bör stärkas. Alla brukare ska mötas med respekt och få en god vård, behandling och omsorg utan att stigmatiseras.

Nuvarande arbete

Samverkan

- För att tidigt upptäcka missbruk och beroende hos föräldrar finns Familjemottagningen, där följande resurser är representerade: barnmorskemottagning, barnvårdscentral och familjebehandlare från socialtjänsten.
- Socialtjänsten ska särskilt uppmärksamma polismyndigheten orosanmälningar vid oro för barn där vårdnadshavare förekommer i brott gällande rattfylleri, drograttfylleri samt sjöfylleri.
- Socialtjänstens personals kompetensutveckling inkluderar ämnen som gäller hur professionella kan uppmärksamma och agera vid riskbruk, missbruk eller beroende hos vårdnadshavare samt erbjuda stöd- och behandlingsinsatser för barnen.

Insatser och åtgärder

- Polis och socialtjänst arbetar med SMADIT (samverkan mot alkohol och droger i trafiken).
- Socialtjänsten ska fortsatt utveckla insatser för att bättre fånga upp personer i riskzon, motivera och erbjuda lättillgängliga stöd- och behandlingsinsatser.
- Socialtjänsten erbjuder vuxna evidensbaserad behandling för beroende av alkohol, narkotika, dopningsmedel, tobaks- och nikotinprodukter samt spel om pengar.
- Socialtjänsten ska tillsammans med regionen utveckla arbetet med beroendecentrum ung på Nyköpings lasarett.

Mål 6. Antalet personer som skadas eller dör på grund av sitt eget eller andras bruk av alkohol, narkotika, dopningsmedel, tobaks- och nikotinprodukter samt spel om pengar ska minska

Att minska antalet personer som skadas eller dör av sitt eget eller andras bruk av alkohol, narkotika, dopningsmedel, tobaks- och nikotinprodukter samt spel om pengar ska vara ett grundläggande mål för förebyggande ANDTS-arbetet i kommunen. Den ska följas av en nollvision som innebär att ingen ska dö till följd alkohol-, läkemedels- eller narkotikaförgiftning. Inom ramen för detta mål ska även fokus ligga på det suicidpreventiva arbetet genom att det finns en överrepresentation av suicidbenägna inom gruppen med ett beroende av alkohol, narkotika och spel om pengar.

Nuvarande arbete

Samverkan

- Socialtjänsten ska särskilt uppmärksamma polismyndighetens orosanmälningar vid oro för barn där vårdnadshavare förekommer i brott gällande rattfylleri, drograttfylleri samt sjöfylleri.
- Kommunen ska tillsammans med regionen samverka kring det suicidpreventiva arbetet.

Insatser och åtgärder

- Fortsatt utveckla insatser för att bättre fånga upp personer i riskzon, motivera och erbjuda lättillgängliga stöd- och behandlingsinsatser.
- Polis och socialtjänst arbetar med SMADIT (samverkan mot alkohol och droger i trafiken).
- Kommunen medverkar i det nationella varningssystemet för att motverka narkotikarelaterade dödsfall. Varningssystemet är en plattform för att kunna utbyta erfarenheter och information om nya substanser som kan utgöra en allvarlig fara för den som använder det.
- Fortsatt utveckling av det suicidpreventiva arbetet genom kommunens handlingsplan för suicidprevention.